

STORTINGET

Representantforslag 203 S

(2021–2022)

fra stortingsrepresentantene Aleksander Stokkebø, Turid Kristensen, Tage Pettersen, Helge Orten og Tore Vamraak

Dokument 8:203 S (2021–2022)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Aleksander Stokkebø, Turid Kristensen, Tage Pettersen, Helge Orten og Tore Vamraak om å ta sosialt ansvar og hjelpe folk med gjeldsproblemer gjennom en styrking og utvidelse av Gjeldsregisteret

Til Stortinget

Bakgrunn

Gjeldsgraden i norske husholdninger er høy, og veksten i forbrukslån og usikret kreditt har over tid vært stor. Over flere år var den dobbelt så høy som veksten i folks samlede gjeld. Den vokste til å utgjøre en stadig større del av nordmenns renteutgifter, og det ga grunn til bekymring.

Samfunnet har et sosialt ansvar for å unngå at medmennesker havner i et gjeldskaos de aldri kommer seg ut av. Om for mange pådrar seg en gjeld de ikke klarer å betjene, er det dessuten ikke bare den enkeltes problem. Da er det i høyeste grad et problem for landet og landets økonomi – for oss alle. Den forrige globale finanskrisen viste at gjeld ikke er til å spøke med.

De siste årene er det gjort en rekke grep for å bremse og stoppe gjeldsveksten. En har skjermet forbrukeren ved å forby den mest aggressive markedsføringen. Man har gitt forbrukeren bedre oversikt, ved at all utestående gjeld skal vises på fakturaen. Det har blitt strammet inn på hvem bankene kan låne ut til, og bankene må bære mer av risikoen for utlånene sine. Tiltakene følges opp

med strengere sanksjoner når det avdekkes brudd. Forbrukervernet har blitt styrket.

I 2019 kom Gjeldsregisteret, som viser folks usikrede gjeld. Det gjør det lettere for bankene å gjøre en god kredittvurdering og vanskeligere å gi ut forbrukslån til folk som ikke kan betjene dem. Ikke minst gir det forbrukeren bedre oversikt over egen økonomi.

Etter flere års økning begynner resultatene av mange års arbeid nå å vise seg for fullt. Gjeldsveksten er bremsert og redusert. I 2020 ble den usikrede gjelden redusert med 12,7 mrd. kroner, tilsvarende 7,3 prosent. I 2021 fortsatte nedgangen med 10,9 mrd. kroner, som tilsvarer ytterligere 6,8 prosent. En hovedårsak til den kraftige og gledelige nedgangen er myndighetenes innstramming av utlånspraksisen, herunder etablering av Gjeldsregisteret. Også antall lån per person har de siste årene gått kraftig ned.

Innstrammingene har virket, men gjeldsgraden og andelen misligholdte lån er fortsatt høy. Tiden er derfor moden for å sikre at den positive utviklingen blir varig. Et enkelt grep vil være å styrke Gjeldsregisteret som virkemiddel. En SIFO-rapport og Barne- og familiedepartementets egen evaluering av gjeldsinformasjonsordningen viser at utvidelse av ordningen med flere typer lån/kreditter vil ha flere fordeler: For det første vil det gi bedre kredittvurderinger og mer effektiv saksbehandling i bankene, og sikre at lån ikke gis på sviktende grunnlag – til folk som ikke kan betjene det. Dernest vil forbrukerne få bedre oversikt over egen økonomi og bidrag til å forebygge gjeldsproblemer. Samtidig vil det gi bedre grunnlag for statistikk og analyser, blant annet for oppfølging og trygging av landets økonomiske stabilitet.

Bil- og boliglån

Den nevnte SIFO-rapporten og Barne- og familiedepartementets evaluering konkluderer med at billån og boliglån bør inkluderes i registeret. Det er store lån, og kjennskap til disse har vesentlig betydning for å kunne foreta en korrekt kredittvurdering og unngå at mennesker med gjeldsproblemer havner i ytterligere problemer.

Når det gjelder lån med sikkerhet i kjøretøy, som billån, har departementet selv understreket dets betydelige likheter med ordinære forbrukslån. Ulikheten ligger i at billån er pantelikret. Det pantelikrede beløpet er tilgjengelig i Løsøregisteret, men det sier ikke hvor mye som er utestående på det tidspunktet man søker om nytt lån, hvilket kan gi et feil bilde når kredittvurderingen skal foretas. Derfor bør restbeløp på kjøretøylån inkluderes i Gjeldsregisteret.

Når det gjelder boliglån, er situasjonen på mange måter lik som for billån. Pantelikret beløp er registrert i Grunnboken, men det sier ikke noe om gjenværende lånebeløp og eventuell utnyttelse av rammelån. Långiver må i dag søke i Grunnboken og kontakte boliglånsbanken, hvilket forsinker og fordyrer utlånsprosessen – en kostnad som i neste instans veltes over på forbruker.

I tillegg til Løsøregisteret og Grunnboken kan bankene ved behandling av lånesøknader innhente opplysninger om restgjeld fra den årlige skattemeldingen (som kan være helt utdatert på lånetidspunktet), men ingen av kildene er sanntidsoppdatert. Det betyr at utlånsaktørene blant annet ved refinansiering i stor grad må vite om – og kontakte – hverandre for å få utlevert oppdaterte opplysninger via forskjellige mer eller mindre sikre kanaler.

I dag må bankene hente dårlig oppdatert informasjon fra flere kilder, sette de sammen, fjerne dupliserte opplysninger fra de forskjellige kildene, og gjøre vurderingen på det grunnlaget. Ved Gjeldsregisteret får man en mer presis kredittvurdering fordi man fanger opp alle nye og gamle lån, som bevisst eller ubevisst ikke er opplyst om fra lånesøker. Gjeldsregisteret er videre strengere regulert enn de andre kildene man i dag hen-

ter informasjon fra, slik at personvernet kan bli bedre ivaretatt.

Gjeldsinformasjonsloven gir allerede åpning for å inkludere sikret gjeld som bolig- og billån tross alt er.

Det tar imidlertid tid å få på plass de tekniske løsningene for dette. I skrivende stund er det flere måneder siden høringen gikk ut, og det er nå nødvendig å få gjort vedtaket, uten ugrunnet opphold, slik at forskriftsarbeidet, med utvidelse til disse grundig vurderte lånetypene, kan komme i gang.

Videre fremdrift

Barne- og familiedepartementets evaluering gir videre et godt fundament for å avklare hvilke andre kreditt- og lånetyper, for eksempel lån til forbruker formidlet via folkefinansiering, som skal inkluderes i registeret. Det bør også avklares så snart som mulig, men det er forståelse for at det gjerne må utredes noe grundigere. Målet bør uansett være at flere typer – innenfor trygge personvernrammer – skal inngå, slik at kredittvurderingene kan bli mest mulig presise. Det vil være et viktig bidrag for å få ned gjeldsgraden blant norske husholdninger, unngå at flere havner i et gjeldskaos de ikke kommer seg ut av, og trygge stabiliteten i norsk økonomi.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen utvide Gjeldsregisteret til å inkludere bolig- og billån så snart som mulig.
2. Stortinget ber regjeringen avklare hvilke øvrige kreditt-/lånetyper, ut over bolig- og billån, som skal inngå i Gjeldsregisteret, eventuelt anonymisert, og starte arbeidet med å utvide registeret også for disse. Stortinget ber regjeringen gjøre grundige utredninger for å sikre personvernet.

7. april 2022

Aleksander Stokkebo

Turid Kristensen

Tage Pettersen

Helge Orten

Tore Vamraak